

كد رهگیری ثبت پروپوزال:

كد رهگیری ثبت پایان نامه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کلیه امتیازهای این پایان‌نامه به دانشگاه بوعلی سینا تعلق دارد. در صورت استفاده از تمام یا بخشی از مطالب این پایان‌نامه در مجلات، کنفرانس‌ها و یا سخنرانی‌ها، باید نام دانشگاه بوعلی سینا یا استاد راهنمای پایان‌نامه و نام دانشجو با ذکر مأخذ و ضمن کسب مجوز کتبی از دفتر تحصیلات تکمیلی دانشگاه ثبت شود. در غیر این صورت مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت. درج آدرس‌های ذیل در کلیه مقالات خارجی و داخلی مستخرج از تمام یا بخشی از مطالب این پایان‌نامه در مجلات، کنفرانس‌ها و یا سخنرانی‌ها الزامی می‌باشد.

....., Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

مقالات خارجی

..... گروه دانشکده، دانشگاه بوعلی سینا، همدان.

مقالات داخلی

دانشگاه پهلوی
دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی
گروه آموزشی روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته روانشناسی تربیتی

عنوان:

تاثیر رفتارهای غیر کلامی و جنسیت معلم بر پیشرفت تحصیلی و روشنی
بیان ادراک شده‌ی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی ناحیه یک شهرستان
همدان

استاد راهنما:

دکتر رسول کرد نوقابی

استاد مشاور:

دکتر مهران فرهادی

نگارش:

بهاره یوسفی

۲۳ شهریور ۱۳

تقدیر و سپاس

بعد از سپاس بنفلیتیتب دکلمه عشق به آم و خدن را در وجود انسان به ودیعه نهاد و با لطف و اراده خویش، مرا در رسیدن به آرزوی دیرینه -

ام، که همانند کرم نبت هاشم ض بدون از مکتب اساتید کرامت در رده ارست تا کون یاری نبر وده ارست، رسا سگزاری می کنم:

از استاد راهنمای بزرگوارم جناب آقای دکتر مولد تقی کتانت و بزرگوار می مرا مورد لطف خود قرار دادند و صبر و مایه پیمان نامه را

دنبال کردند و از هیچ مکی دریغ ندرم قلم الله قادر اینه مادر تمام مرا حال انجام این رساله از حضه و روشن به یزده جریتم

از جناب آقای دکتر مهران فرمادی که کمرت استاد مشاور مرا یاری فرمودند

از بهریت داوران محترم؛ جناب آقای دکتر مریه در ضا ذوقی پیدار و جناب آقای دکتر تقی به محکم دلیوری این پیمان نامه را قبول فرموده اند.

از دورتتان خو به مایه ذوقی مریه مدی

دانشگاه بوعلی سینا
مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی

عنوان:

تأثیر رفتارهای غیر کلامی و جنسیت معلم بر پیشرفت تحصیلی و روشنی بیان ادراک شده‌ی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی ناحیه یک شهرستان همدان

نام نویسنده: بهاره یوسفی

نام استاد راهنما: دکتر رسول کرد نوقابی

نام استاد مشاور: دکتر مهران فرهادی

دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی

گروه آموزشی: روانشناسی

رشته تحصیلی: روانشناسی تربیتی

گرایش تحصیلی: روانشناسی تربیتی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد

تاریخ تصویب پروپوزال: ۱۳۹۱/۱۰/۱۸

تاریخ دفاع: ۱۳۹۲/۶/۲۳

تعداد صفحات: ۱۳۰

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش شناسایی اثربخشی رفتارهای غیرکلامی و جنسیت معلم بر پیشرفت تحصیلی روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی شهر همدان بود. طرح پژوهشی مورد استفاده از نوع نیمه آزمایشی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان پایه سوم مقطع راهنمایی روزانه و دولتی شهر همدان و روش نمونه‌گیری از نوع خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود. در این طرح از پرسشنامه روشنی بیان لادکاووسکی و پرسشنامه محقق ساخته پیشرفت تحصیلی که موضوع آن عزت نفس بود، استفاده شد. و در چهارچوب طرح آزمایشی ۸۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر به صورت تصادفی در چهار گروه ۲۰ نفری که شامل دو گروه دختر دو گروه پسر بودند، قرار گرفتند. طرح آزمایشی طی ۴ جلسه اجرا شد و پس از اتمام جلسات آموزشی از هر چهار پس‌آزمون به عمل آمد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره دو راهه استفاده شد. نتایج نشان داد رفتارهای غیرکلامی مثبت معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر تأثیر دارد و رفتارهای غیرکلامی معلم بر روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان دختر و پسر تأثیر دارد و اما جنسیت و رفتارهای غیرکلامی معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثر متقابل ندارد و همچنین جنسیت و رفتارهای غیرکلامی معلم بر روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان اثر متقابل ندارد. بنابراین رفتار غیرکلامی مثبت معلم منجر به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و روشنی بیات ادراک شده دانش‌آموزان می‌شود.

واژه‌های کلیدی: رفتارهای غیرکلامی، پیشرفت تحصیلی (با موضوع عزت نفس)، روشنی بیان ادراک شده

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه	۲
۱-۲- بیان مسئله	۳
۱-۳- ضرورت انجام پژوهش	۷
۱-۴- اهداف پژوهش	۸
۱-۵- فرضیه‌های پژوهش	۸
۱-۶- متغیرهای پژوهش	۸
۱-۶- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها	۹
الف) تعریف مفهومی	۹
ب) تعریف عملیاتی	۹

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مقدمه	۱۲
ارائه درس	۱۴
مبانی نظری	۱۵
مقوله‌های پیام‌های غیر کلامی	۱۵
ظاهر فیزیکی	۱۶
اشاره و حرکت	۱۶
چهره و رفتار چشمی:	۱۶
رفتار آوایی:	۱۷
فضا:	۱۷
لمس کردن:	۱۷
محیط:	۱۸
زمان:	۱۸
معلم در نقش سخنران:	۱۹

۲۳.....	ظاهر معلم
۲۴.....	اشاره ی حرکتی و حرکت
۲۶.....	رفتار چهره
۲۹.....	رفتار چشم
۳۰.....	رفتار آوایی
۳۴.....	روشنی بیان معلم
۳۷.....	رفتارهای مرتبط با روشنی بیان
۳۷.....	رفتارهای مثبت روشنی بیان
۳۹.....	رفتارهای منفی روشنی بیان
۴۱.....	مروری بر پژوهشهای انجام شده در داخل و خارج از کشور
۴۱.....	الف) تحقیقات مرتبط داخلی
۴۳.....	ب) تحقیقات مرتبط خارجی
۵۲.....	جمع بندی پژوهش ها

فصل سوم: روش پژوهش

۵۶.....	۳-۱- روش تحقیق
۵۷.....	۳-۲- جامعه آماری
۵۷.....	۳-۳- حجم نمونه و روش نمونه گیری
۵۷.....	۳-۴- ابزارهای پژوهش
۵۷.....	الف) پرسشنامه پیشرفت تحصیلی:
۵۸.....	ب) پرسشنامه روشنی بیان ادراک شده:
۵۸.....	۳-۵- مراحل اجرای پژوهش
۶۳.....	طرح درس آموزش عزت نفس به همراه ویژگی های غیر کلامی معلم
۶۳.....	طرح درس آموزش عزت نفس بدون ویژگی های غیر کلامی معلم
۶۶.....	۳-۶- روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۶۹.....	۴-۱- مقدمه
---------	------------

- ۲-۴- بخش اول: شناسایی و اصلاح داده‌های پرت و بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها ۷۰
- ۳-۴- بخش دوم: آمار توصیفی ۷۵
- ۱-۳-۴- آمارهای توصیفی نمرات پیشرفت تحصیلی ۷۵
- ۲-۳-۴- آمارهای توصیفی نمرات روشنی بیان ادراک شده ۷۶
- ۴-۴- بخش سوم: آمار استنباطی و آزمون فرضیه‌های تحقیق ۷۷

بخش پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

- ۱-۵- مقدمه ۹۲
- ۲-۵- یافته‌های تحقیق ۹۳
- ۱-۳-۵- پیشنهادات ۹۶
- ۱-۳-۵- پیشنهادات کاربردی ۹۷
- ۲-۳-۵- پیشنهاداتی به محققان بعدی ۹۶
- ۳-۳-۵- محدودیت‌های پژوهش ۹۶
- منابع ۹۹
- پیوست ۱۰۴

فهرست جداول و نمودارها

- جدول (۱-۲): آشنایی با بعضی از ارتباطات غیرشفاهی ۳۱
- جدول (۱-۳): جلسه اول آموزش عزت نفس به همراه ویژگی های غیر کلامی معلم ۵۹
- جدول (۲-۳): جلسه دوم آموزش عزت نفس به همراه ویژگی های غیر کلامی معلم ۶۰
- جدول (۳-۳): جلسه سوم آموزش عزت نفس به همراه ویژگی های غیر کلامی معلم ۶۱
- جدول (۴-۳): جلسه چهارم آموزش عزت نفس به همراه ویژگی های غیر کلامی معلم ۶۲
- جدول (۵-۳): جلسه اول آموزش عزت نفس بدون ویژگی های غیر کلامی معلم ۶۳
- جدول (۶-۳): جلسه دوم آموزش عزت نفس بدون ویژگی های غیر کلامی معلم ۶۴
- جدول (۷-۳): جلسه سوم آموزش عزت نفس بدون ویژگی های غیر کلامی معلم ۶۵
- جدول (۸-۳): جلسه چهارم آموزش عزت نفس بدون ویژگی های غیر کلامی معلم ۶۶
- نمودار ۱-۴: نمودار جعبه‌های نمرات روشنی بیان ادراک شده و پیشرفت تحصیلی بدون رفتارهای غیر کلامی ۷۱
- نمودار ۲-۴: نمودار جعبه‌های نمرات روشنی بیان ادراک شده و پیشرفت تحصیلی با رفتارهای غیر کلامی ۷۲
- نمودار ۳-۴: نمودار هیستوگرام نمرات پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر در دو گروه آموزشی ۷۳
- نمودار ۴-۴: نمودار هیستوگرام نمرات روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان دختر و پسر در دو گروه آموزشی ۷۴
- جدول ۱-۴: آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرهای تحقیق ۷۵
- جدول ۲-۴: آمارهای توصیفی نمرات پیشرفت تحصیلی به تفکیک روش آموزش و جنسیت دانش‌آموزان ۷۵
- نمودار ۵-۴: میانگین نمرات پیشرفت تحصیلی به تفکیک گروه آموزشی و جنسیت دانش‌آموزان ۷۶
- جدول ۳-۴: آمارهای توصیفی نمرات روشنی بیان ادراک شده به تفکیک روش آموزشی و جنسیت دانش‌آموزان ۷۶
- نمودار ۶-۴: میانگین نمرات روشنی بیان ادراک شده به تفکیک گروه آموزشی و جنسیت دانش‌آموزان ۷۷
- جدول ۴-۴: آزمون باکس جهت بررسی همگنی ماتریس کواریانس ۷۸
- جدول ۵-۴: نتایج آزمون لیون (آزمون همگنی واریانسها) ۷۸
- جدول ۶-۴: نتایج آزمونهای چند متغیره روی نمرات روشنی بیان ادراک شده و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر ۷۹
- جدول ۷-۴: نتایج تحلیل واریانس یک متغیره در متن تحلیل واریانس چند متغیره روی نمرات پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر ۸۰
- جدول ۸-۴: نتایج تحلیل واریانس یک متغیره در متن تحلیل واریانس چند متغیره روی نمرات روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان پسر ۸۱

- جدول ۴-۹: آزمون باکس جهت بررسی همگنی ماتریس کواریانس ۸۲
- جدول ۴-۱۰: نتایج آزمون لیون (آزمون همگنی واریانسها) ۸۳
- جدول ۴-۱۱: نتایج آزمون‌های چند متغیره روی نمرات روشنی بیان ادراک شده و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر ۸۳
- جدول ۴-۱۲: نتایج تحلیل واریانس یک متغیره در متن تحلیل واریانس چند متغیره روی نمرات پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر ۸۴
- جدول ۴-۱۳: نتایج تحلیل واریانس یک متغیره در متن تحلیل واریانس چند متغیره روی نمرات روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان دختر ۸۵
- جدول ۴-۱۴: آزمون باکس جهت بررسی همگنی ماتریس کواریانس ۸۶
- جدول ۴-۱۵: نتایج آزمون لیون (آزمون همگنی واریانسها) ۸۶
- جدول ۴-۱۶: نتایج آزمون‌های چند متغیره روی نمرات روشنی بیان ادراک شده و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس جنسیت و رفتارهای غیر کلامی معلم ۸۷
- جدول ۴-۱۷: نتایج دو تحلیل واریانس یک متغیره در متن تحلیل واریانس چند متغیره روی نمرات پیشرفت تحصیلی و روشنی بیان ادراک شده در کل دانش‌آموزان بین دو گروه آموزشی ۸۹
- جدول ۵-۱: نتایج بررسی و آزمون فرضیه‌های تحقیق ۹۳

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

روابط در جامعه‌ی مدرن امروزی به منزله‌ی واقعیتی مهم، موجودیت ما را مطرح می‌کند. ما خودمان را در انواع بسیاری از روابط کشف می‌کنیم. برای بسیاری از ما روابطمان با والدین، دوستانمان و معلم یا همکاران بسیار با اهمیت است. در آغاز زندگی، بیشترین زمان را با والدین و کسانی که از ما نگهداری می‌کنند می‌گذرانیم. کمی بعد، به مدرسه می‌رویم و با معلمان و دوستان نشست و برخاست می‌کنیم و به مراتب با شرایط گوناگون مواجه می‌شویم. کیفیت این روابط، هم به طور جداگانه و هم به طور تلفیقی کیفیت زندگی ما را تعیین می‌کند. ارتباط انسانی فرایندی است که یک شخص مفهومی را به ذهن شخص دیگر (یا اشخاص)، با استفاده از پیام‌های کلامی یا غیر کلامی منتقل می‌کند.

از جمله روابط مهمی که اکثراً آن را تجربه می‌کنند، روابط بین معلم و شاگرد می‌باشد که هر قدر ارتباطات بهتری بین معلم و شاگرد برقرار باشد، علاقه بیشتر می‌شود. وقتی به معلمان آموزش بدهند که در کلاس ارتباطات کلامی و غیر کلامی مؤثرتری به کار گیرند، روابط معلم- شاگرد و نیز

علاقه دانش‌آموزان بیشتر و یادگیری شناختی آنان بهتر می‌شود. هنگامی که علاقه مثبت ایجاد شود یادگیری شناختی افزایش می‌یابد. رفتار غیر کلامی معلم معانی و مفاهیمی را به دانش‌آموزان منتقل می‌کند. مثلاً معلمی که حین حرف زدن، به ندرت به دانش‌آموز نگاه می‌کند، این معنی را انتقال می‌دهد که چندان علاقه‌ای به دانش‌آموزان ندارد. رفتار غیر کلامی دانش‌آموزان نیز معانی و مفاهیمی را به معلمان انتقال می‌دهد. دانش‌آموزانی که همیشه خمیازه می‌کشند ممکن است بی‌حوصله، خسته یا هر دو حالت را داشته باشد. معلم باید شرایط را بررسی کند و ببیند آیا دانش‌آموز فقط خسته است یا اینکه رفتار معلم به قدری کسل‌کننده است که او را به چرت زدن واداشته است (ریچموندو مک کروسکی، ۱۹۴۹، ترجمه موسوی، عبد اله پور، ۱۳۸۸).

معلمان بخش زیادی از روز خود را صرف صحبت کردن می‌کنند. صحبت کردن معلم یکی از قسمت‌های معمول مورد انتظار و طولانی زندگی کلاسی است سی ویکلی^۱ (۱۹۹۲)؛ به نقل از کردنوقابی، ۱۳۸۶). پژوهش‌های مربوط به آموزش اثربخش متغیرهای مرتبط با رفتار کلامی معلم را شناسایی کرده‌اند. روزنشتاین و فورست^۲ (۱۹۷۱)؛ به نقل از کردنوقابی، ۱۳۸۶) در یک بازنگری گسترده حدود پنجاه مطالعه مربوط به رفتارهای کلاسی معلم را که با یادگیری دانش‌آموزان در تماس بود، مورد بررسی قرار دادند. آنها با ترکیب کردن آن دسته از رفتارهای معلمان که با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان آنها در ارتباط بود، ۱۱ طبقه متغیر بدست آورده و سپس آنها را به ترتیب اولویت ارائه کردند. طبقه‌ای که قوی‌ترین حمایت پژوهشی را به دنبال داشت «روشنی بیان» بود.

۱-۲- بیان مسئله

دانش‌آموزان در یادگیری درس‌های آموزش داده شده دارای توانمندیهای متفاوتی هستند، عده‌ای مستعد یادگیری و عده‌ای فاقد استعداد لازم برای یادگیری‌اند. به عنوان مثال از میان دانش‌آموزانی که دارای شرایط یکسان برای آموزش درس‌هایشان هستند، عده‌ای دارای نمرات خوب و مناسب و

^۱-Civikly

^۲Rosenshine & Furst

عده‌ای پیشرفت تحصیلی را هرگز تجربه نکرده‌اند. اگر سن، انگیزه و بقیه شرایط این دانش‌آموزان را یکسان در نظر بگیریم دلیل بروز این تفاوتها واقعاً در چیست؟

پیشرفت تحصیلی یعنی موفقیت در یادگیری دروس مدرسه‌ای وقتی فرد در یک موقعیت برنامه‌ریزی با هدف‌های مشخص تحصیل قرار می‌گیرد و در صورتی که بتواند به تمامی هدف‌های از پیش تعیین شده برسد، پیشرفت تحصیلی کامل دارد و در صورتی که به برخی از هدف‌ها برسد پیشرفت نسبی کسب کرده است (سیف، ۱۳۸۳). عامل مهمی که در پیشرفت تحصیلی نقش به‌سزایی دارد روشنی بیان معلم می‌باشد.

طبق تعریف آیزنبرگ^۱ (۱۹۸۴؛ به نقل از کرد نوقابی، ۱۳۸۶) روشنی بیان، یک متغیر رابط است که از طریق ترکیب منبع، پیام و عوامل دریافت‌کننده برانگیخته می‌شود. در تلاش برای روشن بودن، افراد از بین تفسیرهای ممکن یک مطلب، تفسیری را انتخاب می‌کنند که دریافت‌کننده با آن آشنا باشد و سعی می‌کنند تا حد امکان این تفسیرها را محدود کنند. بنابراین، روشنی بیان پیوستاری است که منعکس‌کننده‌ی میزانی است که یک منبع (سخنران) تفسیرهای ممکن یک پیام را محدود کرده و مؤفق شده است بین منظور خود و تفسیر دریافت‌کننده مطابقت ایجاد کند.

سالهاست که هدف اصلی رفتار کلامی معلمان در کلاس، ارائه‌ی محتوای درس برای افزایش یادگیری شناختی دانش‌آموزان است. همچنین ارتباطات غیرکلامی می‌توانند برای تکرار، تکذیب، جانمایی، تکمیل، تأکید یا کنترل کلام به کار روند. دانش‌آموزان از صحبت‌های معلم خسته می‌شوند و در نهایت به آن‌ها توجه نمی‌کنند. معلمان برای برقراری ارتباط با دانش‌آموزان بدون این که این موضوع را چندان بروز دهند از رفتار غیر کلامی استفاده می‌کنند. هدف اصلی رفتار غیر کلامی معلمان در کلاس، افزایش توجه و علاقه‌ی دانش‌آموزان به مطالب درسی، معلم و کلاس و تمایل آن‌ها به یادگیری بیشتر مطالب درسی است. یکی از راه‌های دستیابی به این هدف، گسترش روابط تأثیرگذار مثبت بین شاگرد و معلم است.

^۱-Eisenberg

در بررسی بیش از ۱۰۰۰۰ معلم، مشخص شده است بیشتر معلمان احساس می کنند رفتار غیر کلامی در مقایسه با ارتباط کلامی، ابزار ارتباطی مؤثرتری در بهبود روابط معلم و شاگرد است. به این دلیل آنها چنین احساسی دارند که ارتباطات غیر کلامی همه‌ی ابعاد محیط کلاس را در بر می‌گیرد. علاوه بر این، بسیاری از معلمان می دانند که ارتباطات غیر کلامی در یاری رساندن آن‌ها برای این که سخنران، کنترل کننده، مدیر، کمک کننده و بازیگر خوب‌تری باشند مؤثرتر از ارتباط کلامی است. ارتباطات غیر کلامی ظریف تر است و اغلب اوقات استفاده می شود (ریچموندو مک کروسکی، ۱۹۴۹، ترجمه موسوی، عبدالله پور، ۱۳۸۸).

به نظر تامپسون و آندرسون^۱ (۲۰۰۸؛ به نقل از بابلان، ۱۳۹۱) یکی از اصلی ترین ویژگی های معلمان خوب، توان برقراری ارتباط در کلاس درس است و اغلب استرس های مشاهده شده در کلاس درس وحل سازنده‌ی تعارض ها در کلاس درس، مستلزم مهارت های ارتباطی خوب است، و مهارت های ارتباطی خوب دارای سه جنبه ی ۱- مهارت های گفتاری، ۲- مهادت های شنیداری، ۳- مهارت های غیر کلامی است (طبق یافته‌های ریان و کوپر^۲ (۲۰۰۰) عامل اصلی مؤفقییت دانش‌آموزان در کلاس‌های درس، نحوه ی ارتباط معلمان با آنان است، به طوری که موسی پور (۱۳۸۳؛ به نقل از بابلان، ۱۳۹۱) معتقد است که تدریس با چهار اقدام ظهور می یابد: ایجاد ارتباط، استمرار ارتباط، اثربخش ساختن ارتباط، و اتمام و تکمیل ارتباط. در جریان تدریس، ارتباط بین معلمان- دانش آموزان به دو صورت کلامی و غیر کلامی انجام می‌گیرد، ایما و اشاره و حرکات و رفتاری را که دارای معنی هستند اما به حالت کلامی و گفتاری ارائه نمی‌شوند، ارتباط غیر کلامی می گویند (فتحی آذر، ۱۳۸۲؛ به نقل از بابلان، ۱۳۹۱). ارتباط غیر کلامی شامل تمامی جنبه‌های ارتباط به جز کلمات می باشد. ارتباط غیر کلامی نه تنها شامل ژست ها و حرکات بدن می‌شود، بلکه نحوه ی ادای کلمات را نیز در برمی گیرد مثل آهنگ ادای کلمات، وقفه ها، بلندی صدا و لهجه. در ضمن ارتباط غیر کلامی

^۱-Thompson & andrerson

^۲-Ryan & cooper

شامل آن دسته از جنبه های مؤثر محیط از قبیل حالات چهره، طرز حرکات، پوشش ظاهری، فرم ایستادن و... نیز می شود که بر تعامل تأثیر می گذارند (فیروزبخت، ۱۳۸۴).

با نگاهی به مفهوم ارتباط غیرکلامی معلوم می شود که این شکل ارتباط، از ارتباط کلامی مجزا نبوده، می توان به عنوان مکمل آن مورد استفاده واقع شود. نکته ی حائز اهمیت این است که اثربخشی ارتباط کلامی به صورت تنگاتنگی با کیفیت ارتباط غیرکلامی درهم تنیده شده است. اهمیت ارتباط غیر کلامی علاوه بر کمک آن به اثربخشی ارتباط کلامی، در کاربست زیاد آن در جریان ارتباط است، به طوری که بردوستیل^۱ (۱۹۷۰؛ به نقل از بیگی، فیروزبخت، ۱۳۸۴) تخمین می زند که در یک برخورد معمولی دو نفره، یک سوم معانی اجتماعی از طریق مؤلفه های کلامی و دو سوم مابقی از طریق ارتباط غیر کلامی منتقل می شود. افرادی همچون اندسون^۲ (۲۰۰۶) تخمین می زنند که قریب به ۶۵ درصد معانی از طریق رفتارهای غیرکلامی منتقل می شود.

نتایج تحقیقاتی که توسط گوتمن، گونسوو راسموسین (۱۹۷۵)، کیگاوا (۱۹۸۷) و مک لوهلین (۱۹۹۳) صورت گرفته است حاکی از این است که معلمانی که توسط دانش آموزان دارای روشنی بیان و نظم در ارائه مطالب بودند، ارزشیابی مثبت تری نیز از جانب دانش آموزان کسب کرده اند؛ همچنین تحقیقات توکل، رحیمی و محمد ترابی (۱۳۷۷)، حاجی آقاجانی (۱۳۷۷) و شکورنیا و مطلق (۱۳۸۰) نیز مؤید آن است که نظر دانش آموزان در مورد معلمان بیشتر تحت تأثیر قدرت اداری- اجرایی و رفتار اجتماعی و آراستگی معلم قرار می گیرد. اگر معلم بتواند به گونه ای رفتار نماید که نظر تک تک دانش آموزان را به فعالیت کلاسی جلب نماید، و نظرات آنان را محترم بشمارد (سلیمی، ۱۳۸۲) و در کلاس طوری صحبت کند که هر دانش آموزی احساس نماید طرف مخاطب گفتار معلم است، می تواند آثار مثبتی در عملکرد رفتاری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ایجاد نماید (هاوتون، ولدال، جود و شارپ، ۱۹۹۰). در ایران در حوزه ی ارتباط غیر کلامی به ویژه در کلاس درس، پژوهشی یافت نشد؛ لذا در این پژوهش به تأثیر رفتارهای غیر کلامی و جنسیت معلم بر روشنی بیان ادراک شده توسط

^۱-Birdwhistell

^۲-Andersen

دانش‌آموزان و همچنین تأثیر رفتارهای غیرکلامی و جنسیت معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته می‌شود. بر این اساس به سؤال زیر پاسخ داده خواهد شد.

آیا رفتارهای غیرکلامی و جنسیت معلم بر روشنی بیان ادراک شده و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد؟

۱-۳ ضرورت انجام پژوهش

نظام آموزشی از بزرگترین و گسترده‌ترین سیستم‌های درون جامعه است، که سرنوشت آن جامعه را در بلند مدت تعیین می‌کند و در حقیقت باید گفت که پیشرفت و عدم پیشرفت هر جامعه به آموزش و پرورش آن بستگی دارد؛ چنانچه آموزش و پرورش از نظر اهداف، ساختار و منابع درست طراحی و سازماندهی شده باشد، در دراز مدت توسعه جامعه را تأمین خواهد کرد. پس اساس خودکفایی و استقلال هر جامعه ای بر پایه‌های وجودی آموزش و پرورش و سازمان‌های آموزشی آن جامعه استوار است. اغلب صاحب‌نظران و متفکران مسائل تربیتی اعتقاد دارند که در تمام نیروی اثر بخش یک سازمان آموزشی، معلمان مهمترین عامل در جریان تعلیم و تربیت هستند. لذا توجه به نحوه آموزش و استفاده از فنون خاص در تدریس می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی و نگرش دانش‌آموزان تأثیر گذار باشد.

تحقیقات اولیه در زمینه ارتباطات کلاسی، در درجه ی اول به تعامل بین معلم و شاگرد می‌پردازد. بخش غیر کلامی فرایند ارتباطات، همچون بخش کلامی روابط معلم- شاگرد، با اهمیت است و حتی از اهمیت بیشتری نیز برخوردار است. وقتی معلم با رفتار غیر کلامی مؤثر، علاقه را افزایش دهد، دانش‌آموز احتمالاً بیشتر گوش می‌دهد، بیشتر یاد می‌گیرد و نگرش مثبت تری به مدرسه دارد. ارتباط کلامی مؤثر بین معلم و شاگرد، عامل اصلی علاقه‌ی مثبت در یادگیری است.

با توجه به اهمیت آموزش و تأثیر گذاری معلم بر نحوه‌ی آن و همچنین ارتباط این موضوع با انگیزه پیشرفت و نگرش دانش‌آموزان به امر آموزش، بیانگر ضرورت و اهمیت موضوع می‌باشد. بدین ترتیب شناخت تأثیر رفتارهای غیر کلامی معلم بر روشنی بیان ادراک شده و پیشرفت تحصیلی

دانش‌آموزان می‌تواند اطلاعات مناسبی را برای تصمیم‌گیری مسئولان آموزش و پرورش فراهم سازد و منجر به اتخاذ روشهای مناسب به منظور اثر بخشی نظام آموزش و پرورش گردد.

۴-۱- اهداف پژوهش

اهداف

- ۱- بررسی تأثیر رفتارهای غیر کلامی مثبت معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر
- ۲- بررسی تأثیر رفتارهای غیر کلامی مثبت معلم بر روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان پسر
- ۳- بررسی تأثیر رفتارهای غیر کلامی مثبت معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر
- ۴- بررسی تأثیر رفتارهای غیر کلامی مثبت معلم بر روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان دختر
- ۵- بررسی اثر متقابل جنسیت و رفتارهای غیر کلامی معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان
- ۶- بررسی اثر متقابل جنسیت و رفتارهای غیر کلامی معلم بر روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان.

۵-۱- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌ها

- ۱- رفتارهای غیر کلامی مثبت معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر تأثیر دارد.
- ۲- رفتارهای غیر کلامی مثبت معلم بر روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان پسر تأثیر دارد.
- ۳- رفتارهای غیر کلامی مثبت معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر تأثیر دارد.
- ۴- رفتارهای غیر کلامی مثبت معلم بر روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان دختر تأثیر دارد.
- ۵- جنسیت و رفتارهای غیر کلامی معلم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثر متقابل دارد.
- ۶- جنسیت و رفتارهای غیر کلامی معلم بر روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان اثر متقابل دارد.

۶-۱- متغیرهای پژوهش

الف) مستقل: رفتارهای غیر کلامی معلم

ب) وابسته: پیشرفت تحصیلی (با موضوع عزت نفس) و روشنی بیان ادراک شده دانش‌آموزان

ج) تعدیل کننده: جنسیت

۱-۶- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

الف) تعریف مفهومی

رفتارهای غیر کلامی: ویژگی‌های غیرکلامی عبارت است از پیام‌های آوایی و غیرآوایی که با وسایلی غیر از وسایل زبان و زبان شناسی ارسال و تشریح شده‌اند (فرهنگی، ۱۳۷۵). رفتارهای غیرکلامی شامل حالات چهره، طرز حرکات، پوشش ظاهری، فرم ایستادن و ... نیز می‌شود که بر تعامل تأثیر می‌گذارد (فیروزبخت، ۱۳۸۴).

پیشرفت تحصیلی: پیشرفت تحصیلی یعنی موفقیت در یادگیری دروس مدرسه‌ای، وقتی فرد در یک موقعیت برنامه‌ریزی با هدف‌های مشخص تحصیل قرار می‌گیرد و در صورتی که بتواند به تمامی هدف‌های از پیش تعیین شده برسد، پیشرفت تحصیلی کامل دارد و در صورتی که به برخی از هدف‌ها برسد پیشرفت نسبی کسب کرده است (سیف، ۱۳۸۳).

روشنی بیان ادراک شده: طبق تعریف آیزنبرگ^۱ (۱۹۸۴) روشنی بیان، یک متغیر رابط است که از طریق ترکیب منبع، پیام و عوامل دریافت‌کننده برانگیخته می‌شود. در تلاش برای روشن بودن، افراد از بین تفسیرهای ممکن یک مطلب، تفسیری را انتخاب می‌کنند که دریافت‌کننده با آن آشنا باشد و سعی می‌کنند تا حد امکان این تفسیرها را محدود کنند. بنابراین، روشنی بیان پیوستاری است که منعکس‌کننده میزانی است که یک منبع (سخنران) تفسیرهای ممکن یک پیام را محدود کرده و موفق شده است بین منظور خود و تفسیر دریافت‌کننده مطابقت ایجاد کند (کرد نوقایی، ۱۳۸۶).

ب) تعریف عملیاتی

رفتارهای غیر کلامی معلم: تحرک داشتن معلم در مقابل عدم تحرک در کلاس، لباس با رنگ روشن و تیره، داشتن حرکات دست در مقابل بی حرکت بودن دست‌ها، برقراری تماس چشمی با تک تک دانش‌آموزان در مقابل عدم برقراری تماس چشمی، صدای یکنواخت در مقابل تنوع صدا.

^۱-Eisenberg